

## POSTANOWIENIE

Dnia 16 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch

w sprawie **Z. S. i M. B.**

o przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

w dniu 16 stycznia 2024 r.

na posiedzeniu bez udziału stron

wniosku obrońcy skazanych

o wyłączenie SSN Anny Dziergawki i SSN Pawła Kołodziejskiego

od udziału w sprawie o sygn. akt III KK 293/23

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. *a contrario*

**postanowił:**

**nie wyłączać SSN Anny Dziergawki i SSN Pawła  
Kołodziejskiego od udziału w sprawie III KK 293/23**

[J.J.]

## UZASADNIENIE

W dniu 30 października 2023 roku obrońca skazanych Z. S. i M. B. skierował do Sądu Najwyższego pismo, które potraktowane zostało jako wniosek o wyłączenie SSN Anny Dziergawki i SSN Pawła Kołodziejskiego od udziału w sprawie o sygn. akt III KK 293/23. W jego uzasadnieniu wskazano, że w kasacji podniesiony został jedynie zarzut bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., odnoszący się do udziału w sprawie sędziego powołanego na

wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. z 2021 r. poz. 269). Zdaniem wnioskodawcy, z uwagi na tożsamy tryb powołania SSN Anny Dziergawki i SSN Pawła Kołodziejskiego, skład sądu kasacyjnego z ich udziałem nie będzie stanowił sądu bezstronnego przy ocenie tak postawionego zarzutu.

### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje.**

Wniosek obrońcy nie dostarczył argumentów pozwalających na jego uwzględnienie.

Zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Przyczyny wyłączenia, choć nieskatalogowane, zostały określone poprzez odwołanie do bezstronności orzekania, która jest cechą charakteryzującą rzetelny proces karny, w świetle przepisów krajowych i międzynarodowych. Co istotne, muszą one mieć związek z daną, rozpoznawaną przez sędziego sprawą. Dla skuteczności wniosku o wyłączenie sędziego w tym trybie wymagane jest więc wykazanie istnienia uzasadnionego przekonania, że orzekanie przez danego sędziego w konkretnym postępowaniu nie daje tego rodzaju gwarancji. Dodać należy, że owa wątpliwość istnieć musi obiektywnie i być zewnętrze weryfikowalna, a nie stanowić jedynie wyraz subiektywnego przekonania strony czy też jej nieuzasadnionej podejrzliwości.

Sąd bezstronny to sąd, który nie kieruje się preferencjami ani uprzedzeniami w stosunku do żadnej ze stron. Sędziowska bezstronność to wartość konstytucyjna wymieniona w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Do wartości tej odwołują się także Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, uznając ją za ważny element prawa do sądu i rzetelnego procesu. Zobowiązanie do bezstronnego orzekania zawarte jest w rocie ślubowania sędziego składanego przed Prezydentem Rzeczypospolitej (M. Laskowski, Uchybieniegodności..., str. 125).

W zakresie tym wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 stycznia 1999 r., sygn. K 1/98 (OTK 1999/1/3, Dz. U. z 1999/20/180), stwierdzając w uzasadnieniu, że: „sędzia kieruje się obiektywizmem, nie stwarzając korzystniejszej sytuacji dla żadnej ze stron czy uczestników postępowania, zarówno w trakcie toczącej się przed sądem sprawy, jak i orzekania”. Trybunał zwrócił także uwagę na powiązanie bezstronności z niezawisłością w rozumieniu niezależności od czynników zewnętrznych: „nie może być sędzią bezstronnym sędzia zawisły, a więc taki, który podlega lub podlegać może naciskom innych osób, organizacji lub władz, ztejracji, iż mają one w stosunku do niego prawną lub prawno-ekonomiczną przewagę, polegającą na skutecznym wywieraniu tego nacisku”.

Również w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącym art. 6 ust. 1 Konwencji trafnie przyjęto, iż termin „niezawisły” odnosi się do niezawisłości w stosunku do pozostałych rodzajów władz (wykonawczej oraz ustawodawczej) oraz w stosunku do stron (Beumartin p-ko Francji, § 38; Sramek p-ko Austrii, § 42). Dodać także należy, iż **zasada niezawisłości sędziowskiej wymaga, by poszczególni sędziowie byli wolni od nieuzasadnionych wpływów pochodzących zarówno z zewnątrz, jak i z wewnątrz systemu władzy sądowniczej. Wewnętrzna niezawisłość sędziowska oznacza bowiem niepodleganie także bezpośrednim naciskom i instrukcjom ze strony innych sędziów** (Parlov-Tkalčić p-ko Chorwacji, § 86; Agrokompleks p-ko Ukrainie, § 137).

Zgodnie przy tym z utrwalonym orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, **w prowadzonym postępowaniu obowiązuje zasada domniemania, że sąd jest wolny od osobistych uprzedzeń lub stronniczości** (por. sprawa Le Compte, Van Leuven i De Meyere p-ko Belgii, § 58; Driza p-ko Albanii, § 75). Aby zatem wykazać konieczność wyłączenia sędziego od udziału w sprawie, należy podać określone okoliczności należycie uzasadniające przedstawianą obawę.

Wieloletnie orzecznictwo Sądu Najwyższego wykształciło więc pewne kategorie okoliczności wpisujących się w kryteria wyłączenia sędziego. Przykładowo dotyczyć one mogą sfery życia prywatnego sędziego (osobista relacja pomiędzy sędzią, a stroną w postaci bezpośredniej czy chociażby pośredniej znajomości, opartej na uczuciu przyjaźni lub wrogości czy niechęci albo łączności

lub rozbieżności interesów). Podstawą mogą być zachowania sędziego na sali rozpraw oraz poza nią, z których mogłoby wynikać, że sędzia jest w określony sposób nastawiony do uczestników postępowania lub do sprawy, w tym, gdy sędzia przedstawił swój pogląd na rozpoznawaną sprawę albo wypowiedział się np. medialnie co do przedmiotu postępowania, bądź wyraził opinie o jego uczestnikach. Wreszcie, uzasadnieniem wniosku mogą być określone uwarunkowania występujące w danej sprawie, tj. gdy materiał dowodowy, na podstawie którego orzeczono w przedmiocie odpowiedzialności karnej jednego ze sprawców czynu, miałby stanowić podstawę dowodową orzeczenia w przedmiocie odpowiedzialności karnej także innego współsprawcy, podżegacza lub pomocnika do tego samego czynu, gdy sprawy tych osób podlegają odrębnemu rozpoznaniu, albo też w sprawie osoby, której zarzuca się inny czyn niż przypisany osobie poprzednio osądzonej przez danego sędziego, ale istnieje ścisły związek pomiędzy tymi czynami, wynikający z tego samego materiału dowodowego. W takich wypadkach przyjmuje się, że sędzia, który dokonał oceny dowodów w odniesieniu do jednej z tych osób, powinien być wyłączony od udziału w sprawie dotyczącej pozostałych.

W przedstawionych jednak przez obrońcę okolicznościach żadne z powyższych uwarunkowań się nie zmaterializowało. Obrońca brak bezstronności wskazanych sędziów Sądu Najwyższego argumentuje tym, że mieliby oni w ramach rozpoznawania kasacji oceniać prawidłowość obsady składu sądu odwoławczego w kontekście sędziowskiej procedury nominacyjnej w sytuacji, w której sami przechodzili ją w analogiczny sposób. Wyrażone obawy co do braku bezstronności sędziów Anny Dziergawki i Pawła Kołodziejskiego w rozpatrzeniu zarzutu kasacyjnego opartego o bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie są zasadne.

Przypomnieć trzeba, że Trybunał Konstytucyjny wskazał, że z natury przesłanek o tzw. względnym charakterze – a rozpoznawany aktualnie wniosek o wyłączenie sędziów w trybie przewidzianym przez art. 41 § 1 k.p.k. ma wszak taki właśnie charakter – wynika konieczność oceny konkretnej sytuacji *in casu*, a wszelki automatyzm postępowania przeczyłby celom, dla których ten typ przesłanek został wprowadzony do procedur wyłączenia sędziego (wyrok TK z dnia 20 lipca 2004 r., SK 19/02, OTK-A 2004, nr 7, poz. 67). Obrońca, formułując

analizowany przez Sąd Najwyższy wniosek o wyłączenie, automatyzmu takiego jednak niewątpliwie żąda. Podzielenie prezentowanego przezeń poglądu musiałoby prowadzić, przy postawieniu w dowolnym środku odwoławczym zarzutu z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. związanego z normatywną procedurą nominacyjną sędziego określoną przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. (Dz. U. 2018.3) zmieniającej ustawę o Krajowej Rady Sądownictwa z dniem 17 stycznia 2018 r., do mechanicznego wyłączenia z jego rozpoznawania grupy orzeczników powołanych przy udziale ukształtowanej na podstawie tych przepisów Krajowej Rady Sądownictwa.

Nadmienić też należy, choć w tym wypadku jeszcze tylko teoretycznie, iż podzielenie zapatrywania wnioskującego, w przypadku postawienia w kasacji zarzutów jeszcze bardziej skrajnych, przykładowo podważających umocowanie Prezydenta do powołania sędziego, musiałoby prowadzić do uznania, iż żaden z sędziów – z uwagi na tożsamość swojej sytuacji prawnej – nie może takiej sprawy rozpoznać, gdyż nie będzie stanowił sądu w ocenie strony bezstronnego. Przyjąć dlatego należy, iż **wniosków o wyłączenie usadowionych li tylko na podnoszeniu okoliczności o charakterze ustrojowym nie wolno uwzględniać automatycznie z tego tylko powodu, iż przedmiot sprawy znajduje zastosowanie także do osób ją rozstrzygających. Bez zindywidualizowania podnoszonych okoliczności w aspekcie konkretnych faktów poddających się ocenie sądu, a więc poza sferą ustrojową, pozostają one w warstwie wyłącznie teoretycznej, niepowiązanej odpowiednio ani z konkretną sprawą, od udziału w której wniosek o wyłączenie zostaje złożony, ani z określonym sędzią, którego wniosek ten dotyczy.**

Przedstawiona w tym względzie we wniosku argumentacja obrońcy potwierdza jedynie mankamenty wyrażanej w judykaturze koncepcji o możliwości przyjęcia, że udział w składzie sędziego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po dniu 17 stycznia 2018 r., stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Bezspornym jest, analizując motywy wniosku o wyłączenie w kontekście zarzutu kasacji, że doniosłość skutków stwierdzenia bezwzględnych przyczyn odwoławczych wskazuje na to, iż winny one ograniczać się do wyjątkowo rażących

i łatwych do stwierdzenia uchybień, a przyjęty przez ustawodawcę ich wyczerpujący i zamknięty katalog nie powinien, właśnie z uwagi na wyjątkowy charakter, podlegać istotnym zabiegom interpretacyjnym, zwłaszcza skutkujących przyjęciem istotnego poszerzenia jej zakresu. **Stwierdzenie zachodzenia każdej przesłanki opisanej w art. 439 § 1 k.p.k. winno mieć charakter niemal automatyczny, ograniczający się do stwierdzenia zaistnienia lub nie, określonego w tym przepisie stanu rzeczy. Formułowana w orzecznictwie teza o „względnej bezwzględności” określonych uchybień, zwłaszcza w odniesieniu do dokonywania oceny prawidłowości składu sądu, wymagająca w szczególności badania sposobu wykonywania służby sędziowskiej, w oczywisty sposób stoi w sprzeczności z prawnym charakterem, istotą bezwzględnej przesłanki odwoławczej.**

Naturalnie powyższe nie stoi na przeszkodzie koniecznemu w określonych sytuacjach weryfikowaniu bezstronności sędziego orzekającego w danym składzie sądu. Niezmiennie jednak takich okoliczności dotyczyły i dotyczą nadal przesłanki z art. 438 k.p.k., przesłankę o charakterze bezwzględnym, związaną z koniecznością wyłączenia sędziego, ograniczając do sytuacji, o której mowa w art. 40 k.p.k. – poprzez art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., tj. *iudex inhabilis* (zob. m. in. T. Grzegorzczuk, J. Tylman: Polskie postępowanie karne, Warszawa 1998, s. 635; R. A. Stefański, Wyłączenie sędziego z mocy orzeczenia sądu, Przegląd Sądowy 2007, z. 6, s. 119; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2015 r., V KK 2/15, LEX nr 1645250; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2018 r., V KZ 15/18, LEX nr 2473817).

Skoro zatem, poza zbieżnością okoliczności natury normatywnej, ustrojowej, brak jest we wniosku o wyłączenie wskazania indywidualnych okoliczności mogących wskazywać na brak bezstronności w tej sprawie SSN Anny Dziergawki i SSN Pawła Kołodziejskiego – wniosek obrońcy nie mógł zostać uwzględniony.

r.g.

[ms]

